

Csetneki Julianna: Ünnepi köszöntő Semmelweis Napon az Orvostörténeti Múzeumban

Semmelweis Ignác nem csak a magyar, hanem a nemzetközi orvos történetnek is kiemelkedő alakja.

Sokan foglalkoztak azzal, hogy Semmelweis aki az aszepszizstan megteremtésének fontos személyisége volt, miért kényszerült ezt a dicsőséget másoknak átengedni.

Idézzük fel azt a korszakot és munkakörnyezetet, amiben Semmelweis tevékenykedett.

Bécsben 1840-ben az I. és II. számú klinikán „legfelsőbb elhatározásra”, talán az erkölcsösség okából úgy intézkedtek, hogy válasszák szét az orvosok és szülésznők képzését. A bábák klinikáján a gyermekágyasok halálozása egyharmada volt, az orvosok képzésével foglalkozó társ klinikához képest. A gyermekágyi láz az ókor óta ismert betegség, de tömegesen csak azóta fordult elő, amióta kórházba szültek az anyák. Még tömegesebben pedig akkor jelentkezett, amikor az orvosok „rákaptak” a boncolásra. Az anyák ha csak tehették és anyagilag megengedhették maguknak, otthon szültek.

Amennyiben Semmelweis Ignác újra köztünk lenne, most azt látná, hogy egy egyetemen, mint például a Semmelweis Egyetem különböző karán, az általános orvostudományi karon folyik az orvos képzés, a főiskolai karon pedig a szülésznőké. Szerencsére annak ellenére, hogy a gyakorlatokat ugyanazon klinikákon folytatják az orvos és szülésznő hallgatók, már nem kell rettegnünk a gyermekágyi láztól és igen nagy a szakmai biztonság.

Feltételezhető, hogy a jelenlegi egészségügyi kormányzat az otthoni szülés támogatásakor érvanyagában nem a Semmelweis korában lévő állapotokra fog hivatkozni.

Semmelweis működése idején már ismert volt a halálozási adatok kozmetikázása, mert a kortárs Klein professzort sem az anyák halála zavarta, hanem a sértő statisztika. Módszere napjainkban is ismert, miszerint a haldokló asszonyokat, ha még volt ideje és módja hozzá áthelyezte más osztályra, hogy haljanak meg ott és ne rontsák a szülészeti statisztikát. Nagymértékű halálozás esetén, néhány hétre bezárta a klinikát.

A két szülészeti halálozási arányszámának különbsége feltűnt a kormányzatnak és bizottságot küldött ki a helyzet feltárására. Ismerősnek tűnik napjainkban is, mert a vizsgálat mindig eredménytelenül zárult. Halálozási okként leírták az atmoszféra, a kozmikus erők hatását, de beszéltek belső szervek orbáncáról is. A vizsgálatok lényegében arra irányultak, hogy senkit ne lehessen felelőssé tenni. A gyermekágyi láz okaként szerepelt diétahiba, gyomorrontás, megfázás, a leányanyák szeméremérzete, fizikális vizsgálat brutalitása, félelemérzet és az utolsó kenetet kiszolgáló pap csengettyűje.

Nem volt olyan badarság aminek hitelt ne adtak volna, egyedül Semmelweis ésszerű és bizonyítékokkal alátámasztott felfedezése nem talált hitelre.

Hozzá tartozott a gyermekágyi láz terjedéséhez a kórházi környezet is, a kórtermek túlszűfoltak voltak, az épületek elhanyagoltak. Az újszülöttek az anyjukkal egy ágyban feküdtek, halálozásukkal még a statisztikák sem foglalkoztak. Rohammunkában zajlottak a szülések, néha egy klinikán 24 órán belül 30-40 asszony szült. Nem állt rendelkezésre elegendő szülőintézet és gyors szállítóeszköz sem, ez is indokolta, hogy aki csak tehetett otthon szült.

Napjaink egészségügyi átalakítási folyamatai is nagyságrendekkel csökkentik a szülészeti és a szülészeti ágyak számát egyaránt. Szülőházak megnyitását is tervezik, ez a ellátási mód Semmelweis idejében is ismert volt.

A kórházban szülő asszonyok oktatási eszközök voltak, akik kényszerből választották a kórházban szülést, mert szegények voltak. Itt nem kellett fizetni semmiért és ha nem tudták gyermeküket felnevelni, azonnal ott is hagyhatták.

Napjainkban már korszerűen, nosocomiális fertőzésről beszélünk, ezt kell jelentenünk és a statisztikákban ezeket az adatokat dolgozzák fel.

Szomorú tény, hogy a jogi szabályozás elmaradt a korszerű elvektől, mert az 1980-ban kiadott egészségügyi miniszteri utasítás van érvényben, ami még iatrogén fertőzések megelőzéséről szól.

Naponta küzdünk a szülészeti ágyszám csökkentések miatti zsúfoltsággal, a gazdasági megszorítások miatti tisztasági problémákkal. A takarítási tenderek bírálatakor nem a korszerűség és a minőség a legfőbb döntő elem, hanem az, hogy minél olcsóbb legyen.

Csak remélni lehet, hogy az egészségügyben dolgozók elkötelezett munkája átsegíti a szülészeti ellátást is ezen az időszakon.

Térjünk vissza Semmelweis Ignácra. Mivel Bécsben felfedezésében a legtekintélyesebb szülésszek is kételkedtek, állását megszüntették. Ennek köszönhetjük, hogy egyetem magántanári képesítésének megszerzése után hazatért Pestre. A Szent Rókus Kórház szülészeti osztályáról került a Szülészeti Klinika élére. Itt is mostoha körülmények között dolgozott, tanterem nem lévén, olykor a folyosókon tartotta előadásait az orvosnővendékeknek és bábajelölteknek. Szülészeti tevékenységének vége felé, Semmelweis megírta híressé vált leveleit a legismertebb szülészprofesszoroknak majd a szülésszet összes tanárához fordult.

Maró gúnnal vitázik az elveivel szemben állókkal. A levelek hangvételük miatt nem érték el tanításainak széles körű érvényesülését, de felébresztették az érdeklődést a gyermekágyi láz megelőzésének lehetősége iránt.

A szüléssnél történő segítségnyújtás a legősibb időktől szokás. A szüléssen átesett nők tanácsot adtak, segítséget nyújtottak társaiknak. Később ezt a tevékenységet a tapasztalati alapon gyakorlók foglalkozássá fejlesztették. A magyar szülésszet, mint tudományos tevékenység Semmelweis működésével vette kezdetét.

Szüléssznőként ki kell emelnem, hogy Semmelweis Ignác nem csak az egyetemi katedráról tanította a bábanővendékeket, hanem sokat tett színvonalasabb, emberibb, lelkiismeretesebb munkakörük megteremtéséért és megszerettetéséért.

A szüléss –mint az emberi élet folytatását – a tudomány nem tekinti betegségnek. A nő egész életét alárendeli ősi hivatása teljesítésének, annak a boldog pillanatnak, amelyben egyszerre válik külön és mégis eggyé világra jövő gyermekével. Ekkor mellette állni az egyik legszebb hivatás, melyet az emberi civilizáció valaha is létrehozott. Lisbeth Burger a századfordulón élt német bába szavaival tisztelgek Semmelweis Ignác emléke és minden egészségügyi dolgozó iránt.

„Az anyának és a gyermeknek
segíteni és gyámolítani őket,
fölségesen komoly foglalkozás ez!
Két ember életét tartja a kezében:
Az anyáét, meg a gyermekét...
El sem tudnék képzelni magamnak
Szebb hivatást!”